

На шляху до успіху профільної школи

- Сашко, іди вже додому, я ж не ставлю оцінки за цю роботу, не вдосконалюй її.
- А Ви, Ларисо Петрівно, нічого не розумієте. Це мені не для оцінки, а для життя потрібно...

(з розмови учня і вчителя після заняття за програмою «Шлях до успіху»

Чи готові наші випускники до життя в сучасному економічному світі, чи спроможні вони до самостійного прийняття і реалізації рішень. Вирішення цих завдань покладено на впровадження в Україні профільного навчання, проект концепції якого зараз жваво обговорюється в соціальних мережах. Питання впровадження профільного навчання врегульовано Законом України “Про загальну середню освіту”, постановами Кабінету Міністрів України, Концепцією загальної середньої освіти.

Ідея хорошого і протистоянь не викликає, а от засоби її реалізації викликають жваве і цікаве обговорення. Всім зрозуміло, що справжня профільна освіта створює сприятливі умови для врахування індивідуальних особливостей, інтересів і потреб учнів, для формування у школярів орієнтації на той чи інший вид майбутньої професійної діяльності. Профільна школа найповніше реалізує принцип особистісно-орієнтованого навчання, що значно розширює можливості учня у виборі власної освітньої траєкторії.

В проекті нової Концепції зазначені мета, основні завдання і організаційні форми впровадження допрофільної підготовки. Серед завдань для допрофільної підготовки, зазначених у Проекті Концепції профільної освіти (розділ IV. Допрофільна підготовка), зокрема визначені наступні:

- оптимальний вибір учнем майбутнього спрямування профільного навчання;
- розвиток особистості учня, розкриття, розвиток і реалізація його задатків і здібностей;

– підтримання і розвиток мотивації навчально-пізнавальної і творчої діяльності, продовження навчання, формування в учня інтересу до певного профілю (профільів), до профільного навчання в цілому;

– набуття учнем досвіду самопізнання, самовизначення і самореалізації у процесі здійснення допрофільної підготовки, вибору навчального профілю.

В проекті Концепції серед форм і технологій допрофільної підготовки зазначені: поглиблене вивчення окремих навчальних предметів, курсів за вибором, у тому числі профілеорієнтаційного спрямування, факультативних курсів, створення допрофільних груп, проведення профільної орієнтації, профільного консультування, інформаційної роботи, заняття в предметних гуртках, наукових товариствах учнів, конкурс-захист науково-дослідницьких робіт у Малій академії наук, участь у предметних олімпіадах, співбесіди в кабінетах профорієнтації та ін. Не можна не погодитись, що до профільна підготовка має починатися значно раніше, ніж в 9 класі. В проекті Концепції слушно зазначено, що за наявності умов в школі можливе впровадження допрофільної підготовки з початкової школи. Нажаль, в більшості загальноосвітніх шкіл України допрофільна підготовка здійснюється не планово, не систематично, відсутні спеціально розроблені курси з допрофільної підготовки, не відслідковується вплив курсів з варіативної складової навчального плану на учнів, їх вибір профілю навчання і майбутньої професії. В Україні немає окремої стратегії та програми розвитку допрофільної освіти, хоча є поодинокі змістовні і ефективні напрацювання на регіональному рівні і в окремих школах країни.

Програма Intel® «Шлях до успіху» є частиною міжнародного проекту компанії Intel «Інновації в освіті». Програма створена у співробітництві з освітніми урядовими організаціями різних країн та адаптована до Державних освітніх стандартів України та навчальних програм, до вимог та основних положень «Концепції профільного навчання». В Україні впровадження програми в 2009-2011 роках здійснювалося в рамках проекту Програми розвитку ООН в Україні «Соціальна інтеграція та розвиток громадянської відповідальності молоді в Україні» у співпраці з Міністерством освіти і науки в Україні, Міністерством України у справах сім'ї, молоді та спорту, програмою Волонтери ООН, Компанією Intel, Міжнародним благодійним фондом «Україна -3000», Всеукраїнською молодіжною громадською організацією «Всеукраїнська асоціація молодіжного співробітництва «Альтернатива-В».

Навчальний курс за програмою призначений для роботи з учнями основної школи загальноосвітніх навчальних закладів за рахунок варіативної частини навчальних планів (факультативи, курси за вибором, спецкурси). Можливе впровадження програми за рахунок годин, відведених в школі на гурткову роботу, а також для позашкільних навчальних закладів та під час навчальної практики.

Особливістю програми є те, що на відміну від більшості комп'ютерних курсів Програма не орієнтована на конкретне програмне забезпечення. Під час роботи на комп'ютері учні використовують друкований та електронний довідники з комп'ютерних технологій, які дозволяють використовувати програми пакету Microsoft Office (2000, 2003, 2007) та Open Office як російською так і українською мовами. Електронний довідник розміщений в Інтернеті, вчителі забезпечуються ним на тренінгах на електронних носіях, так що він може бути встановлений вчителем на комп'ютерах учнів.

Програма складається з трьох частин: «Комп'ютерні технології для місцевої спільноти» (5-7 класи), «Комп'ютерні технології в майбутній професії» (8-9 класи) і «Комп'ютерні технології та підприємництво» (9-11 класи). Для викладання кожного курсу вчителі мають пройти спеціальний п'ятиденний тренінг за програмою, який проводять сертифіковані тренери. Для викладання курсу «Комп'ютерні технології та підприємництво» викладачі додатково опановують дистанційний курс з основ економічних знань та використання соціальних сервісів Веб 2.0.

Курс «Комп'ютерні технології для місцевої спільноти»

Метою курсу «Комп'ютерні технології для місцевої спільноти» є підготовка учнів до взаємодії з соціальним середовищем, до самореалізації їх як особистостей через засвоєння комплексу знань про місцеву спільноту, її проблеми та шляхи їх вирішення при формуванні компетенцій, пов'язаних комп'ютерною грамотністю, навичками критичного мислення. Після виконання перших комп'ютерних робіт в офісних програмах - текстовому редакторі, електронних таблицях та програмах для малювання та створення мультимедійних презентацій - учні приступають до найцікавішої частини – визначення проблеми спільноти, яку вони можуть допомогти вирішити за допомогою ІКТ, розробки та впровадження соціального проекту для місцевої спільноти, що сприяє формуванню навичок спільної діяльності і співпраці в команді. Всі завдання і проекти спрямовані на активне залучення учнів в життя громади - школи, мікрорайону, села,

міста, пошуку шляхів розвитку місцевої громади. Проекти, які розробляють і впроваджують учні стосуються і екологічних проблем спільноти (утилізація побутового сміття, енергозбереження, тощо), і не менш важливих шкільних проблем, таких, як кишенькові крадіжки, знуцання над малечею, слабшими, проблеми шкільних їдалень і шкільного подвір'я, де немає де відпочивати і гратися. Цікавим, незвичним і корисним виявився проект учнів школи з інклюзивним навчанням №168 м. Києва, де, учні з ДЦП, які користуються візками для пересування потерпають від «продуктів життєдіяльності» собак, яких вигулюють вранці і ввечері мешканці мікрорайону на території школи. Учні за допомогою комп'ютерів не тільки створили буклети, плакати та інші роз'яснювальні друковані публікації для власників собак, а й самі звернулися до місцевої влади з проханням допомогти облаштувати спеціальну площадку для вигулу собак мікрорайону. Учні школи № 7 м. Стрия Львівської області, допомагаючи місцевим жителям бути обізнаними, а значить озброєними проти стихійних лих, використали комп'ютери для створення привабливих листівок про зміну телефонних номерів, за якими потрібно звертатися за допомогою. В програмі наголошується важливість не зачіпати проблем, які є «глобальними», які мала група учнів (3-5 осіб) не можуть вирішити самостійно за 2-3 тижні. Учні заохочуються до впровадження таких проектів, які вони насправді можуть здійснити і дійсно можуть суттєво вплинути на ситуацію в школі, місті, селі і побачити справжній результат від власних волонтерських дій. Цікаві, хоча на перший погляд занадто прості, а насправді суттєві і дієві проекти учні щорічно надсилають на конкурс соціальних проектів програми, їх можна прочитати, переглянути і висловити своє ставлення на блозі історій успіху програми <http://intelsuccess.blogspot.com/>. Так, наприклад, в проекті «Подаруймо усмішку» фасилітатора Елли Ворох (Херсонський обласний ліцей), яка є першим переможцем Міжнародного конкурсу [Intel® Teach Celebration: Inspiring Stories](#), комп'ютерні технології відкрили для учнів ліцею нові можливості, а реалізація соціального проекту в програмі "Шлях до успіху" підштовхнула учнів самостійно продовжувати соціальну діяльність з підтримки дитячого будинку.

Курс «Комп'ютерні технології та майбутня професія»

Друга частина програми «Комп'ютерні технології та майбутня професія» має на меті сприяння розвитку в учнів навичок використання інформаційно-комунікаційних технологій для визначення власних схильностей і здібностей, пошуку в Інтернеті

інформації щодо різних професій та особливостей ринку праці в Україні та на регіональному рівні. Програма сприяє усвідомленому вибору навчального профілю та майбутньої професії. Всі вправи і проекти цієї частини програми спрямовані на дослідження проблем, пов'язаних з професійним розвитком людини, питаннями трудової міграції та інших проблем, притаманних розвитку ринку праці в Україні.

Завданнями курсу визначені:

- Формування в учнів знань та уявлень про світ професій, кваліфікаційні характеристики, ринок праці та можливості використання інформаційно-комунікаційних технологій в різних професіях.
- Формування знань та початкових навичок з профдіагностики, вміння ідентифікувати та визначати за допомогою тестів свої інтереси, схильності, використовуючи для цього різноманітні ресурси (друковані та веб-матеріали).
- Формування життєвих та прикладних особистісно-життєтворчих, соціалізуючих, комунікативних, інтелектуально-інформаційних навичок .
- Розвиток в учнів уміння самостійно за допомогою використання різноманітних ресурсів (Інтернет, друкований та Електронний довідники, інші учасники курсу) опанувати комп'ютерні технології для вирішення конкретних завдань пов'язаних зі світом професій.
- Формування в учнів умінь застосовувати інформаційно-комунікаційні технології для розв'язання проектних завдань з дослідження проблем та виконання проектів, пов'язаних з професійним розвитком особистості та соціальних проблем, пов'язаних з трудовими ресурсами та розвитком ринку праці в Україні.
- Формування навичок оцінювання, само та взаємоперевірки згідно визначених та наданих критеріїв оцінювання виконаної роботи та діяльності.

Учні мають змогу здійснити виявлення своїх професійних схильностей як за допомогою мережі Інтернет, та і за бланковими методиками. В курсі учні ознайомлюються з світом професій, використовуючи мережу Інтернет, отримуючи сучасну інформацію з сайтів Державної служби зайнятості (<http://www.dcz.gov.ua>) та інших ресурсів. Учні використовують Інтернет-видання знані і адаптовані до використання молодими людьми та учнями старших класів, такі як Державна бібліотека України (<http://www.uth.gov.ua>), сайтів з профосвіти (<http://www.profosvita.org.ua>, <http://www.job.ammu.org.ua>). В ході навчання учні отримують навички ефективного

пошуку Інтернет-ресурсів, зокрема з отримання інформації щодо світу професій, визначення потреб регіону, де вони проживають, щодо тих чи інших професій та наявності вакансій. Учні докладно ознайомлюються з чотирма професіями і розробляють та створюють комплект комп'ютерних документів у програмах Microsoft Office (Word, Excel, Power Point) та за допомогою графічних редакторів Paint та Draw.

Наприкінці курсу з професій учні виконують дослідницькі проекти на одну з тем: «Потрібні професії нашого регіону», «Комп'ютер – помічник у роботі», «Бізнес-план», «Доступ до Інтернету», «Трудова міграція».

Комплексність підходу є характерною рисою програми, оскільки в учнів не тільки формуються комп'ютерні навички, а також відбувається цілеспрямований розвиток навичок, пов'язаних з успішною адаптацією в суспільстві, навичок роботи з дослідницькими проектами з використанням ІКТ. Програма сприяє самовизначенню учнів при виборі профілю навчання та щодо вибору майбутньої професії. Програма не просто декларує розвиток цих навичок, а пропонує конкретні шляхи їх формування і оцінювання рівня їх сформованості в учнів.

Переважає більшість учнів за результатами підсумкового опитування відзначають, що навчання за курсом сприяє вибору профілю навчання та вибору ними майбутньої професії. (Рис. 1).

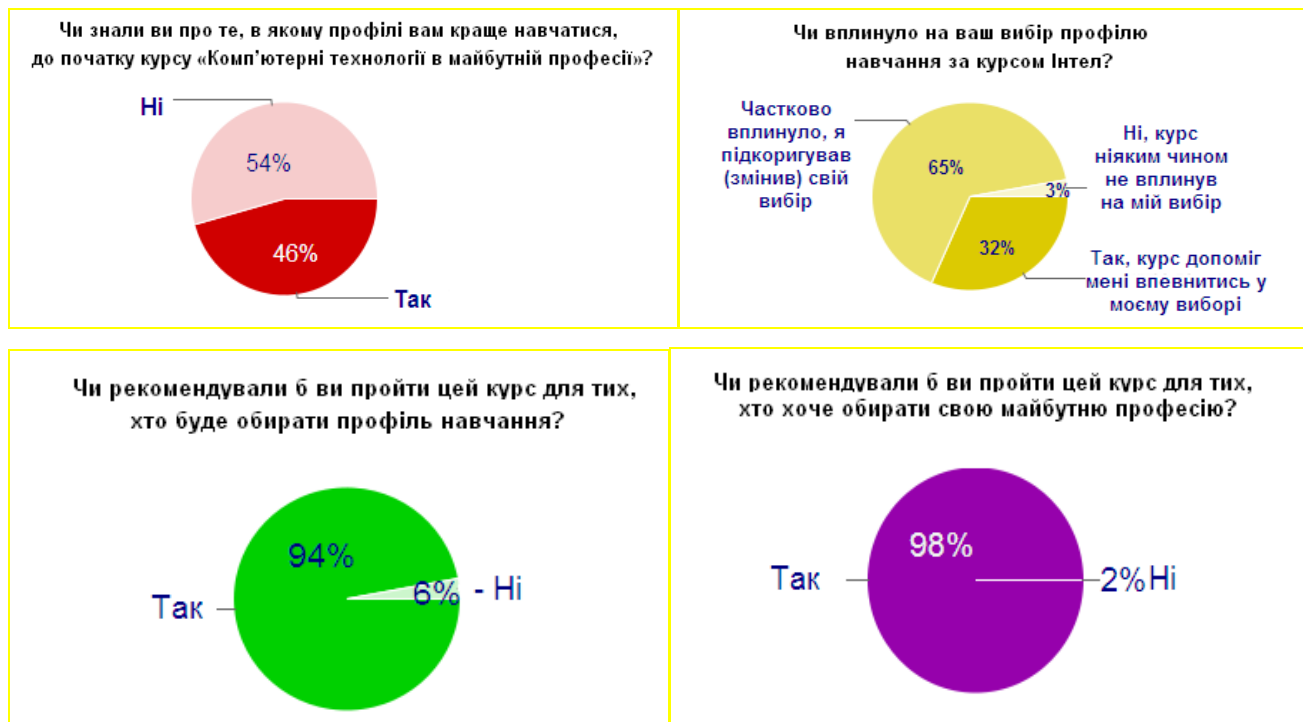

Рис.1. Результати опитувань за курсом «Комп'ютерні технології і майбутня професія»

Курс «Комп'ютерні технології і підприємництво»

Третя частина програми Intel «Шлях до успіху» - курс «Комп'ютерні технології і підприємництво» (для учнів 9-11 класів) має на меті формування вмінь створення та оцінювання інформаційних даних для успішного функціонування в суспільстві економіки знань. Програма сприяє розвитку в учнів навичок критичного мислення при оцінюванні та використанні різноманітних джерел даних, підприємницької компетентності.

В курсі "Комп'ютерні технології і підприємництво" учні отримують базові знання та навички з основ підприємницької діяльності, ознайомлюються з процесом розробки власного бізнесу, його просуванням на ринку, аналізом ринку товарів та послуг, основними бізнес-операціями, організаційною структурою підприємства, ціноутворенням, бюджетом, структурою бізнес-плану, рекламуванням товарів та послуг. Впродовж курсу учні працюють над розробкою бізнес-плану свого підприємства, публічний захист якого завершує курс.

Завдання курсу "Комп'ютерні технології і підприємництво":

- Формування вмінь ефективного використання комп'ютерних технологій як інструменту для спілкування, досліджень, організації, оцінювання відомостей та даних у мережі Інтернет, володіння базовим розумінням етичних/правових питань, пов'язаних з доступом та використанням інформаційних даних;
- Формування понять і базових знань з економіки, менеджменту та маркетингу.
- Формування мотивації та здатності до самостійної підприємницької діяльності.
- Сприяння усвідомленню учнями важливості різноманітних перспектив розвитку людини; уміння здійснення вибору та прийняття комплексних рішень.
- Формування комунікативних навичок, таких як вміння ефективно співпрацювати з різноманітними групами; гнучкість та готовність до застосування необхідних компромісів з метою здійснення спільного завдання; прийняття відповідальності за результати спільної роботи.
- Розуміння, усвідомлення ролі ефективного спілкування, використання різних видів спілкування: усного, письмового та за допомогою мультимедіа-засобів в різноманітних формах та в різних умовах, активне використання соціальних сервісів Інтернету.
- Формування здатності до проявів ініціативи з покращення власних підприємницьких навичок для досягнення вищого професійного рівня.

- Отримання базових знань та формування навичок з ефективного використання часу та розподілу робочого навантаження.
- Опанування учнями знань та вмінь щодо встановлення та слідування високим стандартам і цілям для якісного і вчасного виконання роботи.
- Сприяння формуванню старанності та позитивної робочої етики (наприклад, пунктуальність та надійність).
- Формування навичок оцінювання, само та взаємоперевірки згідно визначених самостійно та наданих критеріїв оцінювання виконаної роботи та діяльності.

Особливостями цього курсу є те, що учні працюють не з друкованими, а за електронними посібникам нового покоління, зробленими у сучасній програмі Digital Viewer (Рис. 2), користуючись електронними довідниками та Інтернет-ресурсами. Зокрема в одному з варіантів впровадження курсу пропонується широке використання соціальних загальнодоступних сервісів Веб 2.0 для створення учнями документів бізнес-плану малого підприємства. Важко заперечити, що сучасний успішний бізнес майже неможливий без використання офісних програм, мобільних пристроїв і Інтернету.

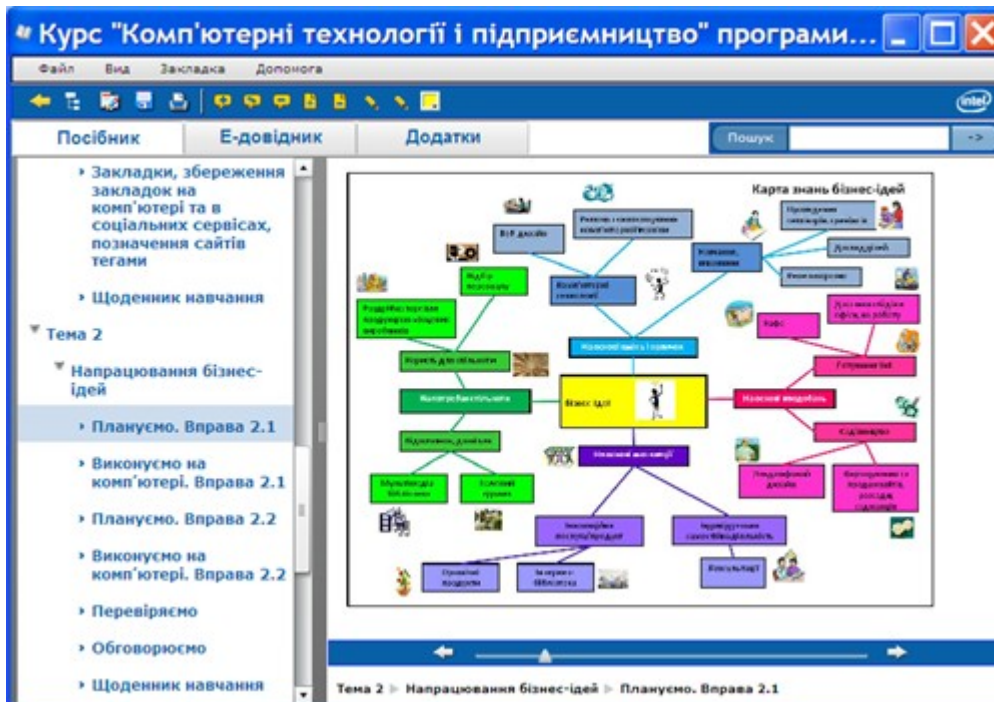

Рис.2. Електронний посібник «Комп'ютерні технології і підприємництво»

Учні, що навчаються підприємництву за курсом «Комп'ютерні технології і підприємництво» не тільки створюють і розміщують свої документи бізнес-плану в Інтернеті, а й ведуть постійне онлайнове спілкування і обговорення бізнес-ідей та

підприємництва. Вони ведуть свої блоги-щоденники навчання впродовж всього курсу, аналізуючи і оцінюючи власне навчання, свої здобутки і проблеми. Така рефлексія власного навчання під керівництвом вчителя-фасилітатора дозволяє учням будувати власну освітню траєкторію. В багатьох сучасних освітніх документах і публікаціях декларується це завдання щодо формування вміння побудови учнями своїх власних навчальних цілей і шляхів їх досягнення, проте, нажаль вчителів не навчають педагогічної технології, що формує вказані вміння. В курсі з підприємництва вчителям під час дистанційного навчання надаються методичні рекомендації щодо впровадження особливої педагогічної технології фасилітації, супроводу навчання, надання учням підтримки і орієнтирів, в ході свого навчання вчителі самі на практиці опановують ці нові для них компетентності для того, щоб усвідомлено і переконливо донести їх до учнів і допомогти у їх формуванні.

В програмі передбачена система заходів та ресурсів для постійної підтримки викладання та діяльності викладачів-фасилітаторів, тренерів, експертів, регіональних координаторів. В Україні створені регіональні осередки учасників програми. Так, програма активно впроваджується в Кіровоградській, Миколаївській, Київській, Запорізькій, Дніпропетровській, Донецькій, Львівській, Херсонській областях, Ічнянському районі Чернігівської області. До системи підтримки входять тренінги для викладачів програми, проведення майстер-класів зі вдосконалення педагогічної майстерності, дистанційні курси. Учасники забезпечуються методичними посібниками, програмними компакт-дисками, ведеться постійне консультування учасників регіональними координаторами та координатором програми на сайті програми <http://www.uspih.iteach.com.ua>, спільнотах учасників програми (<https://www.facebook.com/groups/skills4success/>) блогах фасилітаторів, тренерів та спостерігачів програми (<http://facilitators4s.blogspot.com/> , <http://inteluspih.blogspot.com/>, <http://evaluations4s.blogspot.com/>) створено 12 блогів регіональних (обласних та районних) спільнот фасилітаторів, наприклад, <http://fasilitator-mk.blogspot.com/> - Фасилітатори Миколаївщини, <http://vinogradivspilnota.blogspot.com/> - Виноградівська спільнота, спільнота фасилітаторів Кіровоградської області (<https://www.facebook.com/groups/378801248818463/>). Можна вже впевнено твердити, що в країні склалася і цікаво працює нова педагогічна спільнота програми Intel «Шлях до успіху».

3 січня 2009 року в рамках реалізації програми Intel «Шлях до успіху» в Україні підготовлено 20 тренерів, які вже навчили 949 викладачів програми з різних регіонів. Понад 17700 учнів завершили навчання за курсами програми до кінця 2012-2013н.р. Цифри значні, хоча самі по собі мало про що говорять. Історії успіхів та надбань учнів та викладачів програми можна прочитати на <http://intelsuccess.blogspot.com/>.

До засобів підтримки учасників програми належить проведення щорічних конкурсів для учнів (2010, 2011, 2012 р.р. – на кращий соціальний проект, 2013р. – на емблему програми), фасилітаторів (2010-2013 р.р. – есе історій успіху), регіональних координаторів програми (2012-2013 р.р.). За результатами роботи учнівського всеукраїнського журі в 2013 році були вибрані графічні зображення, які представлятимуть програму в друкованих та презентаційних матеріалах. За малюнками, створеними переможцями конкурсу, Укрпошта видала поштові марки, які можуть мати обіг по всій Україні і для надсилання кореспонденції за кордон. (Рис. 3.)

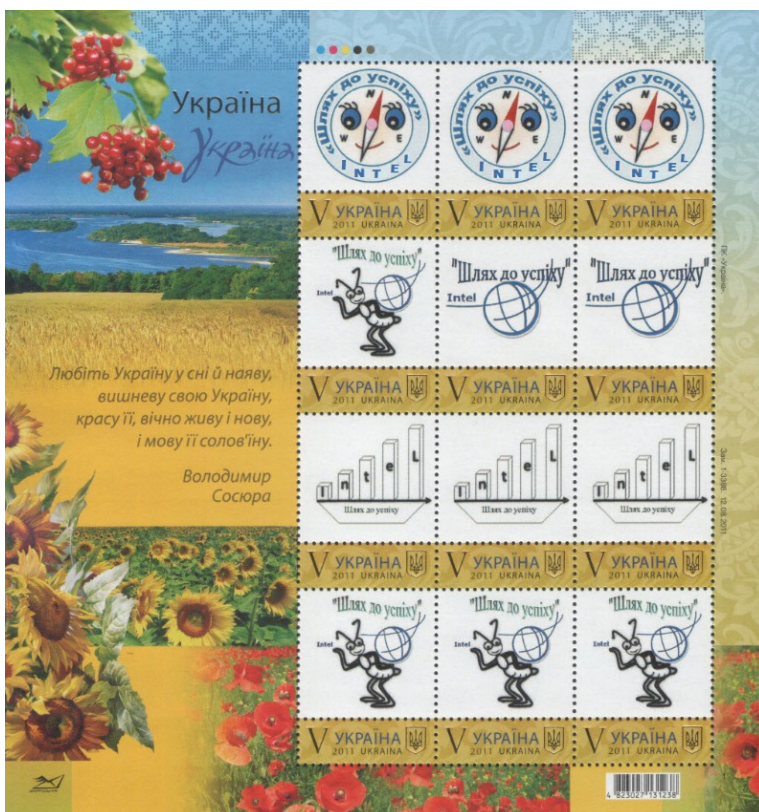

Рис. 3. Поштові марки України, створені учасниками програми, переможцями конкурсу

В цьому році вперше проведено конкурс статей про програму в популярних та фахових виданнях. Так пишуть про програму наші учасники і науковці:

- «І для учнів, і для вчителя процес навчання за програмою Intel® «Шлях до успіху» з самого початку будується як творча, дослідницька діяльність самих дітей.

Активна позиція у навчанні, перетворення навчання в особистісну значущу подію обумовлена тим, що навчання за програмою Intel® «Шлях до успіху» не зводиться лише до засвоєння готових правил і визначень, а є справжнім процесом добування знань, де учень разом з учителем стають в певному сенсі творцями тих подій, в які вони включені і які самі будують.» - *Васильченко С.В., старший викладач кафедри інформатики та інформаційних технологій в освіті КЗ «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» ЗОР.*

- «Навчальний заклад що реалізує програму Intel® «Шлях до успіху» стає більш відкритим соціуму, знаходяться нові шляхи взаємодії. Соціальне проектування є одним з перспективних напрямів навчання, виступаючи і як умова формування особистості, і як спосіб реалізації її можливостей.» - *Чала М.С., завідувач науково-методичною лабораторією інформатики та інформаційних технологій навчання КОШПО імені Василя Сухомлинського*

- «Програма Intel «Шлях до успіху» пропонує вітчизняним освітянам світовий досвід успішного навчання учнів використовувати ІКТ в усіх сферах життєдіяльності особистості. Важливо, що зміст навчальних курсів побудовано таким чином, що навіть діти з особливими потребами, зможуть досягти успіху навчаючись за цією програмою» - *Десятов Д. Л., к. пед. н., доцент кафедри суспільствознавчої освіти Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти*

- «Програма Intel «Шлях до успіху» вже довела свою ефективність у 15 школах нашого району. Тільки в цьому навчальному році в проектах задіяно 212 учнів, які вчаться створювати та реалізовувати свої перші соціальні проекти. Система самооцінювання, яка існує в програмі, стимулює підлітків, надихає на радість від досягнень, викликає здорові амбіції, віру в свої сили та силу колективу. Робота в проекті допомагає молоді втілити мрії в реальність, підказує, де знайти ресурси та спонукає планувати і здійснювати маленькі кроки до великої мети.

Бути ініціативним у ХХІ столітті вкрай важливо. Таким людям не потрібна реклама, до них тягнуться, їхній приклад надихає. Ініціатива – їх візитна картка, активність – життєве кредо» - *Галака Ольга Сергіївна, методист методичного кабінету відділу освіти Бородянської райдержадміністрації Київської області*

1. Про затвердження нової редакції Концепції профільного навчання у старшій школі: наказ від 11.09.2009р. №854 //Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України: офіц.вид.МОН України. – 2009. -№28/29. –С.57-64
2. Концепція профільного навчання в старшій школі. // Інформаційний збірник МОН України. - №24, грудень 2003р., Київ: Пед.преса.– 2003. – С.3-15.
3. Липова Л., Профільне навчання: проблеми, перспективи, досвід:[в Україні]/ Л.Липова, В Малишев, Т.Паламарчук // Освіта і управління. – 2007.-т.10, №1. –С. 49-56.
4. Дементієвська Н.П., Організація навчальної діяльності учнів з допрофільної підготовки у комп'ютерно орієнтованому середовищі. Електронне фахове видання ІТЗН НАПН України (Випуск №6 , 2011)

Сайти:

5. Веб сайт програми «Шлях до успіху» - <http://uspih.iteach.com.ua/>
6. Блог «Історії успіху» - <http://intelsuccess.blogspot.com/>
7. Спільнота учасників програми на Фейсбуці - <https://www.facebook.com/groups/skills4success/>